

Małgorzata Zagroba, Justyna Stankowska,
Małgorzata Marcysiak, Ewa Wiśniewska,
Bożena Ostrowska, Grażyna Skotnicka-Klonowicz

Opinie młodzieży na temat zakazu palenia w miejscach publicznych

Słowa kluczowe: opinie, zakaz palenia, miejsca publiczne, młodzież

Wstęp

Nałóg tytoniowy jest uzależnieniem, w którym osoba paląca działa szkodliwie bezpośrednio nie tylko na swój organizm, ale również na organizm innej osoby pozostającej w jej towarzystwie. Wyniki wielu badań epidemiologicznych dostarczyły przekonujących dowodów, iż bierne palenie, podobnie jak czynne, stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia [1, 2]. Palacze tytoniu zmuszają bowiem swoje otoczenie do inhalowania toksycznych składników dymu tytoniowego, pochodzącego z dwóch strumieni – głównego i bocznego, ze wszystkimi jego konsekwencjami. W porównaniu z głównym strumieniem dymu tytoniowego strumień boczny zawiera wyższą koncentrację rozpoznanych związków rakotwórczych, a także charakteryzuje się mniejszym rozmiarem cząsteczek, które mogą być w łatwy sposób inhalowane do płuc. Wdychanie przez osobę niepalącą dymu tytoniowego przez 8 do 10 godzin dziennie odpowiada wypaleniu kilku papierosów na dobę [3, 4].

Wiedza na temat tych zagrożeń była w wielu krajach czynnikiem motywującym do podjęcia działań mających na celu ochronę społeczeństw przed skutkami biernego palenia. Polegały one m.in. na wprowadzaniu uregulowań prawnych w postaci zakazu palenia w miejscach publicznych, takich jak placówki opieki zdrowotnej, szkoły, zakłady pracy, lokale gastronomiczne, środki transportu, dworce itp. [5].

Zakaz całkowitego palenia tytoniu w miejscach publicznych w wielu krajach koncentruje się na miejscach pracy oraz na zakładach gastronomicznych (bary, restauracje), uważanych za najbardziej zadymione pomieszczenia. W Irlandii (w marcu 2004 roku), Anglii i Walii (w lutym 2006 roku) wprowadzono całkowity zakaz palenia we wszystkich miejscach publicznych i miejscach pracy, także w barach i restauracjach. W Norwegii w czerwcu

2004 roku wprowadzono całkowity zakaz palenia w barach i restauracjach jako uzupełnienie obowiązującego od 1998 roku zakazu palenia w miejscu pracy. We Włoszech (od stycznia 2005 roku), na Malcie (od kwietnia 2005 roku), w Szwecji (od czerwca 2005 roku), w Szkocji (od marca 2006 roku), w Belgii (od stycznia 2007 roku) obowiązuje zakaz palenia we wszystkich miejscach publicznych i miejscach pracy, a także w barach i restauracjach, z możliwością tworzenia przez pracodawców specjalnych, odizolowanych pomieszczeń z systemem wentylacji przeznaczonych dla palaczy. Zakaz palenia we Francji wprowadzono w dwóch etapach: od lutego 2007 roku wprowadzono całkowity zakaz palenia we wszystkich miejscach publicznych, a od stycznia 2008 roku wprowadzono częściowy zakaz palenia w tzw. miejscach rozrywki, gdzie stworzono palarnie lub zainstalowano specjalny system całkowicie pochłaniający dym papierosowy. Poza Europą podobne zakazy obowiązują również m.in. w Kalifornii (od 1998 roku), w Nowym Jorku (od marca 2003 roku), w Nowej Zelandii (od grudnia 2004 roku), w Bhutanie (od grudnia 2004 roku) [6, s. 7–8].

Władze niektórych krajów wyrażały obawy, czy restrykcyjne zakazy znajdą zrozumienie wśród opinii publicznej. Również wielu właścicieli barów i restauracji obawiało się utraty klientów i spadku obrotów. Niezależnie jednak od tych niepokojów regulacje zakazujące palenia w miejscach publicznych wprowadzone w wielu krajach są respektowane, opinia publiczna odnosi się pozytywnie do nowych zakazów, a w branży gastronomicznej nie nastąpił jakiś szczególny krach [6, s. 8–9].

Polska była jednym z pierwszych krajów w Europie, w którym wprowadzono „obszary wolne od dymu nikotynowego”. Już w czerwcu 1974 roku minister zdrowia i opieki społecznej rozporządzeniem w sprawie ograniczenia palenia tytoniu ze względów zdrowotnych wprowadził zakaz palenia tytoniu w jednostkach orga-

nizacyjnych resortu zdrowia i opieki społecznej oraz wydał zalecenia ograniczenia palenia dla innych resortów. W tamtych czasach jednak społeczna świadomość wpływu biernego palenia na zdrowie niepalących była znikoma, dlatego też ww. regulacje prawne pozostawały martwe, a palenie papierosów w przychodniach i szpitalach należało do zjawisk powszechnych [7, s. 11–12].

Na początku lat 80. rozpoczęła się aktywizacja wielu środowisk, w tym medycznych, w kierunku badań nad wpływem dymu tytoniowego na zdrowie, a także pojawiły się pierwsze oddolne propozycje regulacji prawnych, umożliwiających ograniczenie zdrowotnych skutków palenia tytoniu. Ostatecznie dopiero 9 listopada 1995 roku (m.in. dzięki działaniom Fundacji „Promocja Zdrowia”) doszło do uchwalenia Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, która była nowelizowana w latach następnych¹. Artykuł 5 tej ustawy zawiera zapisy zabraniające palenia wyrobów tytoniowych, poza pomieszczeniami wyodrębnionymi i odpowiednio przystosowanymi, w zakładach opieki zdrowotnej, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych, pomieszczeniach zakładów pracy oraz innych obiektów użyteczności publicznej. Zakaz ten nie jest jednak bezwzględny, dając pole do różnych interpretacji. Nie do końca pozostaje uregulowana kwestia strefy dla niepalących w jednoizbowych lokalach gastronomicznych (kilka stolików bez popielniczek w tej samej sali), dotychczasowy zakaz nie chroni niepalących kelnerów i barmanów obsługujących część lokalu dla palących, nie rozwiązuje kwestii palenia w wejściach do budynków użyteczności publicznej, na przystankach autobusowych czy problemu kierowców komunikacji miejskiej palących w pojazdach [6, s. 8–9].

Mimo iż od wejścia w życie wspomnianej ustawy (jednego wówczas z najbardziej postępowych aktów w tej kwestii w Europie) minęło prawie 15 lat, zarówno wprowadzenie istniejących przepisów prawnych przez odpowiedzialne za to podmioty, jak i stosowanie się części społeczeństwa do obowiązujących zakazów palenia pozostawia wiele do życzenia [5].

Dlatego od 2006 roku parlament RP, inspirowany i wspierany przez środowiska naukowe i medyczne, podjął prace nad nowelizacją ustawy, która wprowadzałaby jasny, bezwzględny zakaz palenia we wszystkich miejscach publicznych, a w szczególności w miejscu pracy. Nowelizacja Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych ma na celu m.in. rozszerzenie obszarów objętych zakazem palenia tytoniu na wszystkie obiekty użytku publicznego, miejsca pracy, środki transportu publicznego i związane z nimi obiekty, obiekty sportowe i rekreacyjne; reguluje kwestię palenia w bezpośrednim sąsiedztwie wejść i wyjść z miejsc publicznych; wprowadza również pewne ograniczenia palenia papierosów w prywatnych środkach transportu: zakaz palenia w obecności dzieci oraz zakaz palenia w związku z wykonywaniem zarobkowym prze-

wozu osób [7, s. 20]. Jednocześnie w 2006 roku Pentor – Instytut Badania Opinii i Rynku na zlecenie Polskiego Radia przeprowadził badanie na temat stosunku dorosłych Polaków do wprowadzenia zakazu palenia we wszystkich miejscach publicznych. Badanie przeprowadzono na reprezentatywnej próbie 800 Polaków w wieku powyżej 15 lat. Jak pokazały wyniki badania, zdecydowana większość Polaków (76,0%) opowiada się za wprowadzeniem całkowitego zakazu palenia, wyrażając akceptację dla rozwiązań już przyjętych w innych krajach [6, s. 3–4].

W świetle tych danych interesująca się wydała **znajomość opinii na temat całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych młodzieży**, która często w wieku kilkunastu lat inicjuje palenie tytoniu, głównie powodowana ciekawością bądź presją grupy. Spośród miejsc, w których młodzież pali, można wymienić bary, puby, kluby, dyskoteki, czyli te miejsca, w których dotychczas nie obowiązywał całkowity zakaz palenia tytoniu.

■ Materiał i metody

Badania przeprowadzono w styczniu 2009 roku wśród 88 uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły zawodowej) w Płońsku. Ankiety rozdano 105 uczniom, zwrótnie uzyskując 88 kwestionariuszy, z których wszystkie zakwalifikowano do analizy.

Właściwe badania poprzedzone zostały minipilotażem w grupie 10 losowo wybranych uczniów Zespołu Szkół, co pozwoliło zweryfikować poprawność narzędzia badawczego.

Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, z użyciem autorskiego kwestionariusza ankiety, składającego się z 30 pytań zamkniętych i półotwartych.

■ Wyniki badań

1. Charakterystyka grupy badanej

W badaniu wzięło udział ogółem 88 uczniów, w tym 48 dziewcząt (54,5%) oraz 40 chłopców (45,5%), z trzech różnych typów szkół: 30 uczniów liceum ogólnokształcącego (34,1%), 34 uczniów technikum (38,6%) oraz 24 uczniów szkoły zawodowej (27,3%). Dziewczęta stanowiły największy procent wśród uczniów liceum (80,0%), natomiast chłopcy w szkole zawodowej (83,3%) (Tabela 1).

2. Rozpowszechnienie palenia w badanej populacji

Niemal połowa ogółu uczniów (48,8%) paliła systematycznie i tylko ¼ badanych nigdy nie paliła. Aktualnie palący (systematycznie i okazjonalnie) stanowili 59,0% badanych (Rysunek 1). W grupie chłopców zdecydowanie dominowali palący systematycznie (70,0%), natomiast w grupie dziewcząt systematycznie palące stanowiły 31,2% (Tabela 2).

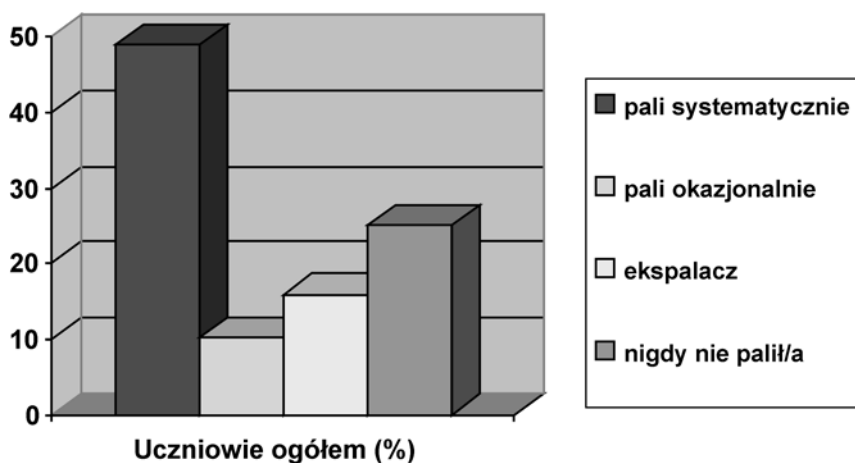
¹ Dz.U. z 1996 roku, Nr 10, poz. 55 z późn. zmianami.

Płeć badanych	Liceum		Technikum		Szkoła zawodowa		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kobiety	24	80,0	20	58,8	4	16,7	48	54,5
Mężczyźni	6	20,0	14	41,2	20	83,3	40	45,5
Ogółem	30	100,0	34	100,0	24	100,0	88	100,0

Tabela 1. Badani według płci i typu szkoły
Źródło: badania własne

Rozpowszechnienie palenia	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Pali systematycznie	15	31,2	28	70,0	43	48,8
Pali okazjonalnie	6	12,5	3	7,5	9	10,2
Ekspalacz	13	27,2	1	2,5	14	16,0
Nigdy nie palił/a	14	29,1	8	20,0	22	25,0
Ogółem	48	100,0	40	100,0	88	100,0

Tabela 2. Rozpowszechnienie palenia a płeć badanych
Źródło: badania własne

Rysunek 1. Rozpowszechnienie palenia wśród badanych
Źródło: badania własne

3. Opinie badanych na temat nikotynizmu

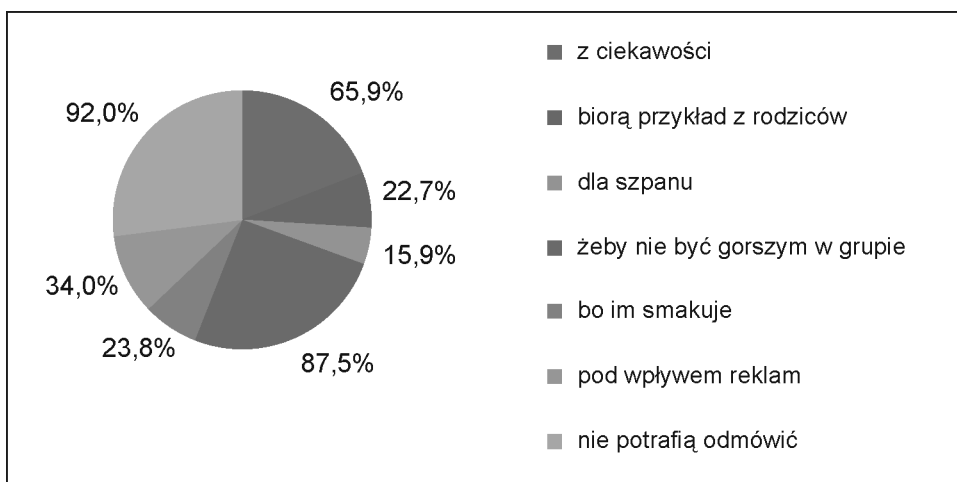
3.1. Przyczyny, dla których młodzież sięga po papierosy

Badani zostali poproszeni o podanie kilku powodów, z których – ich zdaniem – młodzi ludzie sięgają po papierosy. Na pierwszym miejscu znalazły się takie powody, jak brak umiejętności odmawiania (92,0%) (!), „dorównanie” grupie rówieśniczej (87,5%) i ciekawość (65,9%), ale niemal ¼ badanych brała przykład z rodziców (22,7%) (Rysunek 2).

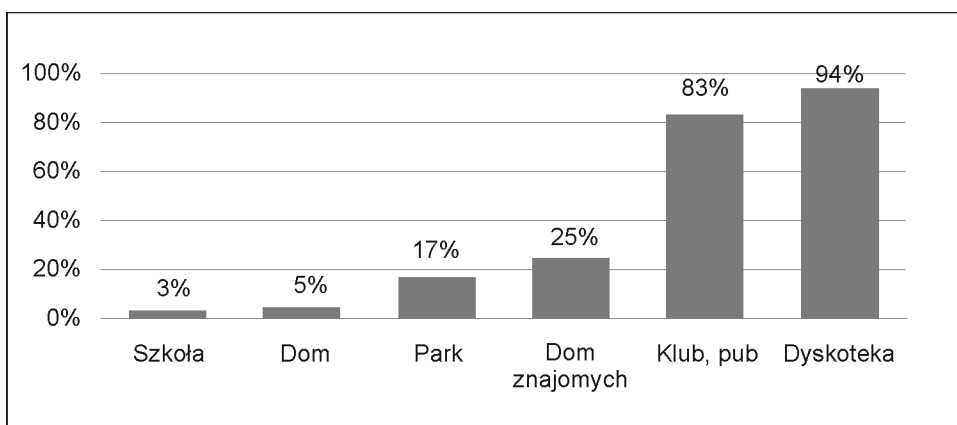
3.2. Narażenie młodzieży na dym tytoniowy

Pytano młodych ludzi o miejsca, w których – ich zdaniem – najczęściej są narażeni na wdychanie dymu tytoniowego. Okazało się, że takie miejsca to dyskoteka (94,0%), klub, pub (83,0%), ale również dom (5,0%) i szkoła (3,0%) (Rysunek 3).

Mimo iż w opinii tylko 5,0% badanych dom rodzinny był miejscem, gdzie są narażeni na dym tytoniowy, to jednocześnie w większości domów ankietowanej młodzieży (84,0%) pali się papierosy! Zastanawiające jest, że paliły głównie matki tych uczniów (77,0%), rzadziej ojcowie (20,0%), a 8,0% palących stanowiło starsze rodzeństwo. Tylko 15,0% uczniów deklaroowało, że osoby

Rysunek 2. Przyczyny palenia papierosów w opinii badanej młodzieży
Źródło: badania własne

Rysunek 3. Miejsca, w których młodzież najczęściej jest narażona na wdychanie dymu tytoniowego
Źródło: badania własne

palące (rodzina, znajomi, przyjaciele), którzy przebywali u nich w domu, zawsze wychodzili na zewnątrz mieszkania, gdy chcieli zapalić! Niemal połowa (43,0%) twierdziła, że osoby palące raczej nigdy nie wychodziły na zewnątrz, a według 42,0% respondentów wychodziły tylko czasami.

Chociaż od 1995 roku obowiązuje zakaz palenia na terenie szkół, to wszyscy badani uczniowie zgodnie stwierdzili, że w budynku szkoły, do której uczęszczają, nie było wyznaczonych miejsc dla osób palących i jednocześnie wszyscy widywali w budynku tej szkoły osoby palące. Wśród osób palących na terenie szkoły, według badanej młodzieży, byli najczęściej inni pracownicy szkoły (70,4%), uczniowie (65,9%) oraz nauczyciele (22,7%).

3.3. Szkodliwość dymu tytoniowego w opinii badanych

Młodzi ludzie na pytanie, czy dym z papierosów palonych przez innych ludzi w ich otoczeniu jest dla nich samych szkodliwy, tylko w 10% odpowiedzieli, że ZDECYDOWANIE TAK, ale 12,5% uczniów uważało, że ZDECYDOWANIE NIE (Rysunek 4).

Jednocześnie ponad połowa badanej młodzieży (56,8%) zdecydowanie stwierdziła, że przeszkadzają im osoby, które palą w miejscach publicznych, a zdecydowanie większej grupie młodzieży (84,0%) przeszkadzało, że ktoś pali w ich obecności. W uzasadnieniu pojawiły się argumenty, że młodzi ludzie przebywając w otoczeniu palących, „śmierdzą później dymem tytoniowym” (86,0%) oraz że „nie lubią wdychać dymu tytoniowego” (11,0%). Wśród badanych była jednak grupa młodych ludzi (16,0%), którym osoby palące w ich obecności zupełnie nie przeszkadzają, bo jak stwierdzili badani „oni

Rysunek 4. Szkodliwość dymu tytoniowego w opinii badanych
Źródło: badania własne

sami też palą” (40,0%) lub „w ogóle nie zwracają na to uwagi” (27,0%).

4. Wiedza młodzieży na temat Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych

Pytano młodzież o znajomość przepisów obowiązującej Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Około 40,0% wiedziało tylko, że są takie przepisy, a ponad 20,0% badanych w ogóle ich nie znało, jednak aż 75,0% uczniów wiedziało, że w Polsce ustawa ta obowiązuje od 1995 roku. Równie wysoki odsetek badanych (89,7%) wykazał się znajomością w zakresie obowiązującego zakazu sprzedaży papierosów osobom nieletnim, ale 75,0% młodzieży nie znało przepisu regulującego zakaz sprzedaży papierosów na sztuki. Młodzież wykazała jednak brak znajomości innego zapisu ustawy – zakazu palenia papierosów, poza odpowiednio przystosowanymi pomieszczeniami, na terenie szkół i innych placówek oświatowych, w zakładach opieki zdrowotnej, w pomieszczeniach zakładów pracy oraz innych obiektach użyteczności publicznej, i w lokalach gastronomicznych. Ponad połowa badanej młodzieży nie znała tego zapisu, i tylko 1/3 odpowiedziała twierdząco, że taki zakaz obowiązuje!

5. Opinie młodzieży na temat zakazu palenia w miejscach publicznych

5.1. Opinie na temat aktualnie obowiązującego zakazu palenia

Ponad połowa badanej młodzieży (52,3%) stwierdziła, że aktualnie obowiązujący zakaz palenia tytoniu w szkołach, zakładach opieki zdrowotnej i innych miejscach publicznych nie jest przestrzegany, i to w równym stopniu przez osoby, które ustawy nie znają, jak i przez tych, którzy deklarują znajomość przepisów.

Jednocześnie większość młodzieży (68,1%) uważała, że obowiązujący zakaz palenia w miejscach publicznych nie zawsze chroni niepalących, ponieważ „nie wszyscy przestrzegają prawa” (58,0%), „dużo osób mimo zakazów i tak pali” (40,0%), a tylko 10,0% badanych uważało, że zakaz palenia może chronić niepalących, gdyż „nie wdychają oni dymu tytoniowego”.

5.2. Opinie na temat wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych

Większość badanej młodzieży (59,0%) zdecydowanie stwierdziła, że w miejscach publicznych powinien obowiązywać całkowity zakaz palenia tytoniu. Do miejsc gdzie – zdaniem badanych – powinien być wprowadzony całkowity zakaz palenia, młodzi ludzie w pierwszej kolejności zaliczyli zakłady opieki zdrowotnej (93,2%), place zabaw (88,6%) oraz obiekty sportowe (62,5%). Tylko 1/5 badanych do takich miejsc zaliczyła szkoły i uczelnie (22,7%), a pojedyncze osoby wymieniały restauracje, bary, puby, kluby (5 osób!) oraz samochody prywatne (2 osoby!), czyli te miejsca, gdzie młodzież w największym stopniu jest narażona na dym tytoniowy (Tabela 3). **Można zaryzykować stwierdzenie, że młodzi ludzie najchętniej wprowadziliby zakaz palenia tam, gdzie sami zazwyczaj nie bywają.**

Wśród argumentów za wprowadzeniem całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych, w opinii ankietowanych, znalazły się stwierdzenia, że:

- biernie palenie szkodzi zdrowiu i zabija (97,7%),
- każdy człowiek ma prawo do ochrony przed dymem tytoniowym (89,7%),
- dotychczasowe rozwiązania nie chronią w pełni przed paleniem (88,6%),
- dotychczasowe rozwiązania są połowiczne i sprzyjają łamaniu zakazów oraz utrudniają ich egzekwowanie (78,4%),

Miejsca z całkowitym zakazem palenia	Liceum		Technikum		Szk. zawodowa		Ogółem	
	N = 30	%	N = 34	%	N = 24	%	N = 88	%
Parki	10	33,4	17	50,0	15	62,5	42	47,7
Place zabaw	24	80,0	30	88,2	24	100,0	78	88,6
Klatki schodowe i wejścia do budynków	12	40,0	20	58,8	18	52,9	40	45,5
Restauracje, puby, bary, kluby, dyskoteki	2	6,7	1	2,9	2	8,3	5	5,7
Szkoły, uczelnie	14	46,7	3	8,8	3	12,5	20	22,7
Obiekty sportowe	22	73,4	18	52,9	15	62,5	55	62,5
Kina, teatry	7	23,4	15	44,1	13	54,1	35	39,8
Zakłady opieki zdrowotnej	30	100,0	32	94,1	20	83,4	82	93,2
Dworce, przystanki autobusowe	15	50,0	7	11,7	3	12,5	25	28,4
Samochody prywatne	2	6,7	0	0,0	0	0,0	2	2,3
Środki transportu publicznego	17	56,7	20	58,8	4	16,7	41	46,6

Tabela 3. Miejsca publiczne z całkowitym zakazem palenia w opinii młodzieży

Źródło: badania własne

- należy chronić barmanów, kelnerów przed biernym paleniem (31,8%),
- wolność wyboru oznacza także odpowiedzialność za nieszkodzenie innym (17,0%),
- wprowadzenie całkowitego zakazu palenia udało się w wielu krajach Europy, a więc uda się także u nas (11,3%),
- całkowitego zakazu palenia wymagają zobowiązania międzynarodowe (6%).

Tylko 9,0% badanych optymistycznie stwierdziło, że wprowadzony całkowity zakaz palenia w miejscach publicznych będzie przestrzegany, a 38,8% – że na pewno nie uda się wyegzekwować takich zakazów. Natomiast większość młodzieży (62,5%) uważała, że wprowadzenie całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych spowoduje spadek liczby osób palących, 3,6% osób zaś stwierdziło, że zakaz ten jednak dyskryminuje palaczy.

5.3. Palenie papierosów przez młodzież, płeć i typ szkoły a opinie na temat wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych

Ponad połowa ogółu badanej młodzieży (59,0%) uważała, że w miejscach publicznych powinien obowiązywać całkowity zakaz palenia tytoniu.

Stwierdzono jednak istotne różnice w takich opiniach w zależności od tego, czy młodzi ludzie sami palą papierosy. Zdecydowana większość ankietowanych niepalących (83,3%) uważała, że w miejscach publicznych powinien obowiązywać całkowity zakaz palenia, natomiast wśród palących taką opinię wyrażało tylko 11,6% badanych (Rysunek 5).

Nie zauważono istotnych różnic w opiniach na temat wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w zależności od płci badanych, zarówno dziewczęta (62,5%) jak i chłopcy (57,5%) uważali, że taki zakaz powinien obowiązywać (Rysunek 6).

Przy analizie opinii młodzieży w zależności od typu szkoły okazało się, że za wprowadzeniem całkowitego zakazu palenia jest 80,0% uczniów liceum, 58,8% uczniów technikum i tylko 33,3% uczniów szkoły zawodowej (Rysunek 7).

5.4. Deklaracje własnego poparcia za wprowadzeniem całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych

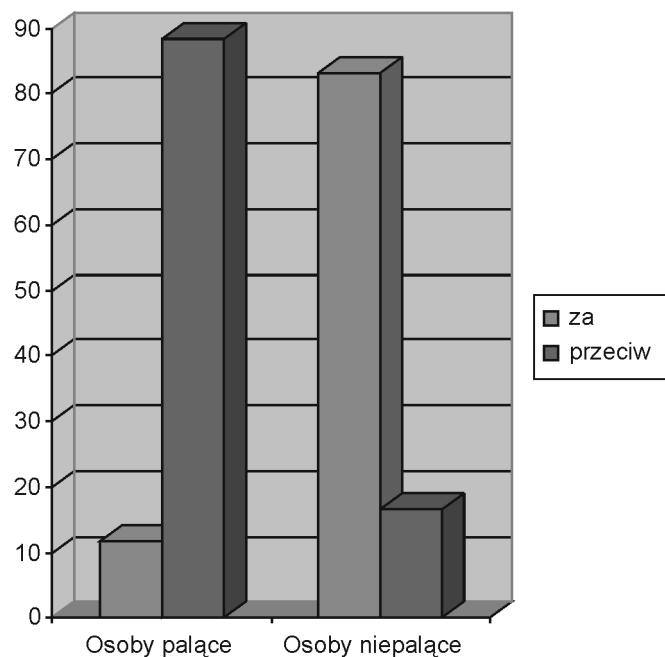
Przypomnijmy, że w opinii ponad połowy badanych należałoby całkowicie zakazać palenia w miejscach publicznych.

Nieco inaczej odpowiedzieli jednak badani, gdy poproszono ich o złożenie deklaracji, czy poparliby wprowadzenie takiego zakazu. Tylko 30,6% odpowiedziało zdecydowanie, że TAK, bo to oczywiste, 44,4% uczniów było za poparciem dla wprowadzenia zakazu, ale jednak z wyznaczeniem miejsc do palenia (co oczywiście nie jest już całkowitym zakazem!), ale 22,7% badanych nie zadeklarowało swojego poparcia, bo według nich jest to ograniczanie praw człowieka (Rysunek 8).

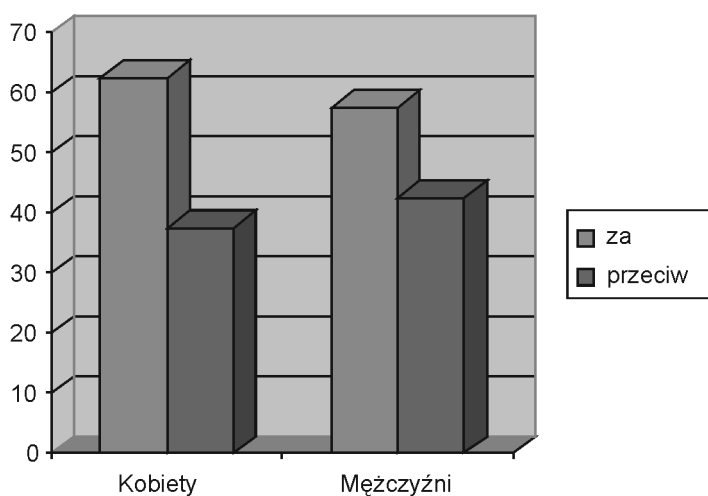
5.5. Palenie papierosów przez młodzież, płeć i typ szkoły a deklaracje własnego poparcia za wprowadzeniem całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych

Deklarując swoje poparcie dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych, tylko 30,6% ogółu badanych opowiedziało się zdecydowanie ZA takim zakazem.

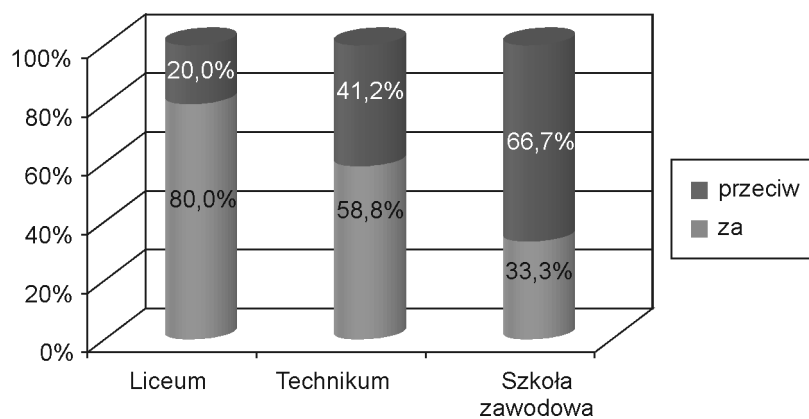
Stwierdzono różnice w wypowiedziach w zależności od tego, czy młodzież sama pali papierosy. Swojego poparcia dla wprowadzenia takiego zakazu udzieliłaby zdecydowana większość (66,7%) aktualnie niepalących i tylko 5,9% aktualnie palących (Tabela 4).

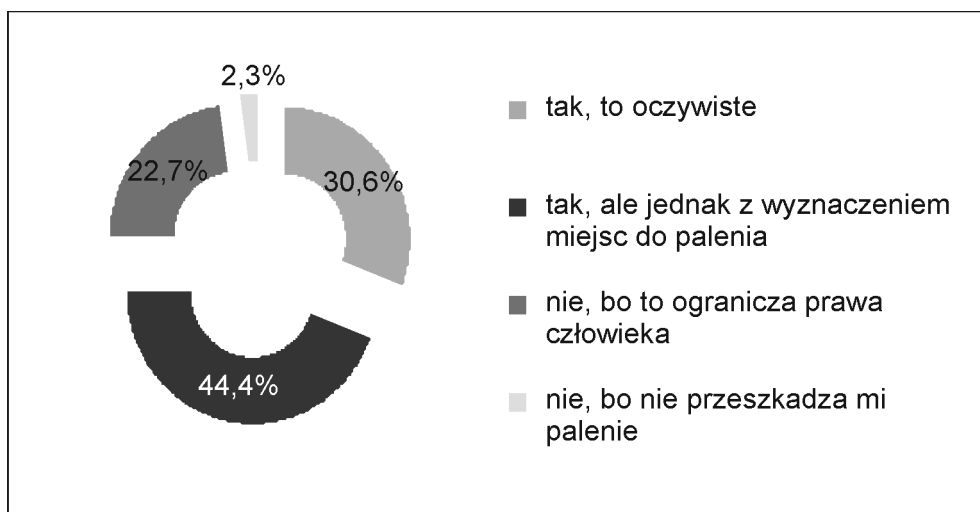
Rysunek 5. Palenie papierosów przez młodzież a opinie na temat całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych
Źródło: badania własne

Rysunek 6. Płeć badanych a opinie na temat całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych
Źródło: badania własne

Rysunek 7. Typ szkoły a opinie na temat całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych
Źródło: badania własne

Rysunek 8. Poparcie młodzieży dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych
Źródło: badania własne

Deklaracja poparcia dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia	Aktualnie palący		Aktualnie niepalący		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak, to oczywiste	3	5,9	24	66,7	27	30,6
Tak, ale jednak z wyznaczeniem miejsc do palenia	30	57,6	9	25,0	39	44,4
Nie, bo to ogranicza prawa człowieka	17	32,6	3	8,3	20	22,7
Nie, bo nie przeszkadza mi palenie	2	3,9	–	–	2	2,3
Ogółem	52	100,0	36	100,0	88	100,0

Tabela 4. Palenie wśród młodzieży a deklaracja poparcia dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych
Źródło: badania własne

Mniej niż połowa ankietowanych dziewcząt (37,5%) i tylko 22,5% chłopców zadeklarowało swoje poparcie dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych, ale 40,0% chłopców jest przeciwna zakazowi, który według nich ogranicza prawa człowieka (Tabela 5).

Różnice w deklaracji poparcia można zauważyć w zależności od typu szkoły. Swoje poparcie dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych zadeklarowała ponad połowa uczniów technikum (53,0%) oraz po 16,7% uczniów liceum i szkoły zawodowej. Przeciwnych zakazowi jest 33,3% uczniów szkoły zawodowej, 23,5% technikum i 20,0% liceum (Tabela 6).

6. Edukacja antytytoniowa w szkole w opinii badanych

Ponad połowa badanej młodzieży (61,4%) stwierdziła, że w ich szkole w ostatnim roku szkolnym (2008/2009) nie było zajęć na temat problematyki nikotynizmu. Zdecydowana większość młodzieży (78,0% !!!) uważa, że takich zajęć nie powinno być, gdyż:

- „to i tak nic nie da” (55,0%),
- „kto ma palić, ten i tak dalej będzie palił” (38,0%),
- „na takich zajęciach i tak nikt nie uważa” (6,0%).

Jednocześnie zdaniem młodzieży należy propagować szkodliwość nikotyny wśród młodzieży oraz styl życia wolny od dymu tytoniowego, m.in. poprzez:

- motywowanie rodziców do rozmów ze swoimi dziećmi na ten temat – 54,5%,
- organizowanie rzeczowych spotkań młodzieży z profesjonalistami (pielęgniarkami, lekarzami, psychologami) – 25,0%,
- umieszczanie atrakcyjnych, wizualnych informacji na billboardach, w Internecie, w prasie młodzieżowej – 17,0%,
- emisję ciekawych spotów w radiu, telewizji – 3,4%.

Podsumowanie wyników badań i dyskusja

Dym tytoniowy jest uważany za jedną z głównych trucizn wśród substancji zanieczyszczających powietrze w pomieszczeniach zamkniętych. Szczególnie groźny dla człowieka jest boczny strumień dymu, powstaje bowiem w wyższej temperaturze i nie jest filtrowany [6, s. 5]. Istotna więc, z punktu widzenia zdrowia publicznego, jest ochrona niepalących przed inhalowaniem dymu tytoniowego, co jest możliwe m.in. przez wprowadzenie całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych.

Deklaracja poparcia dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak, to oczywiste	18	37,5	9	22,5	27	30,6
Tak, ale jednak z wyznaczeniem miejsc do palenia	24	50,0	15	37,5	39	44,4
Nie, bo to ogranicza prawa człowieka	4	8,2	16	40,0	20	22,7
Nie, bo nie przeszkadza mi palenie	2	4,1	–	–	2	2,3
Ogółem	48	100,0	40	100,0	88	100,0

Tabela 5. Płeć badanych a deklaracja poparcia dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych
Źródło: badania własne

Deklaracja poparcia dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia	Liceum		Technikum		Szkoła zawodowa		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Tak, to oczywiste	5	16,7	18	53,0	4	16,7	27	30,6
Tak, ale jednak z wyznaczeniem miejsc do palenia	19	63,3	8	23,5	12	50,0	39	44,4
Nie, bo to ogranicza prawa człowieka	5	16,6	8	23,5	7	29,1	20	22,7
Nie, bo nie przeszkadza mi palenie	1	3,4	–	–	1	4,2	2	2,3
Ogółem	30	100,0	34	100,0	24	100,0	88	100,0

Tabela 6. Typ szkoły a deklaracja poparcia dla wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych
Źródło: badania własne

Badania przeprowadzone wśród 88 uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych wykazały, że ponad połowa badanej młodzieży (59,0%) jest za całkowitym zakazem palenia tytoniu w miejscach publicznych. Wśród miejsc z zakazem palenia wymieniane są najczęściej zakłady opieki zdrowotnej, place zabaw, obiekty sportowe, znacznie mniejszy odsetek młodzieży wprowadziłoby taki zakaz w szkołach i uczelniach, a tylko nieliczni w restauracjach, barach, pubach, klubach czy samochodach prywatnych.

Za wprowadzeniem całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych opowiadają się częściej osoby niepalące (83,3%), dziewczęta (62,5%), uczniowie liceum (80,0%) i technikum (58,8%).

Mimo pozytywnej opinii większości młodych ludzi (59,0%) na temat wprowadzenia całkowitego zakazu palenia deklarację swojego poparcia dla wprowadzenia przepisów złożyło tylko 30,6% badanych, a 44,4% uczniów poparłoby zakaz, ale jednak z wyznaczeniem miejsc do palenia. Swojego poparcia dla wprowadzenia całkowitego zakazu częściej udzieliłyby osoby aktualnie niepalące (66,7%), dziewczęta (37,5%) i uczniowie technikum (53,0%).

W badaniu dorosłych Polaków, przeprowadzonym w 2006 roku, aż 76,0% opowiedziało się za wprowadzeniem całkowitego zakazu palenia we wszystkich miejscach publicznych, przeciwko było 20,6% respondentów, a 2,7% nie udzieliło odpowiedzi lub odpowiedziało „nie wiem”. Za zakazem palenia opowiedziało się 81,0% kobiet i 71,6% mężczyzn; 73,4% osób w wieku 15–29 lat,

73,7% w wieku 30–49 lat, 81,9% powyżej 50. roku życia [6, s. 4].

Poparcie dla działań mających na celu ochronę społeczeństwa przed dymem tytoniowym, a także dla ustaw ograniczających palenie tytoniu w miejscach publicznych, wzrasta w całej Europie. Poparcie to jest większe wśród osób świadomych zagrożeń zdrowotnych związanych z biernym paleniem, wśród osób niepalących, kobiet, osób na stanowiskach kierowniczych, pracowników umysłowych oraz osób w wieku powyżej 35 lat. Osoby palące opowiadają się raczej za ograniczaniem palenia tytoniu niż za całkowitym zakazem [8]. Wyniki badań wyraźnie pokazują, że konieczność ochrony przed dymem tytoniowym oraz wprowadzenia całkowitego zakazu palenia w miejscach publicznych jest coraz lepiej rozumiana. Palenie tytoniu przestaje być prywatną sprawą palących, a staje się kwestią społecznego kompromisu między prawem do wolnego wyboru palaczy a prawem do zdrowia osób niepalących. Polacy coraz częściej i śmielej, podobnie jak inne wysoko rozwinięte społeczeństwa, wyraźnie opowiadają się za wolną od dymu tytoniowego przestrzenią życia publicznego [6, s. 10].

Wnioski

- Świadomość młodzieży co do szkodliwości palenia papierosów nie jest wysoka, niskie jest również przekonanie młodzieży co do wartości działań edukacyjnych prowadzonych w szkole na rzecz zwalczania nikotynizmu.

- W Polsce, idąc za przykładem krajów europejskich, należy szerzej propagować wprowadzenie całkowitego zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych.
- Nacisk należy położyć na wprowadzenie zakazu palenia tytoniu tam, gdzie młodzież szczególnie jest narażona na bierne palenie (puby, dyskoteki).
- Wśród młodzieży, uwzględniając atrakcyjne formy przekazu, należy propagować wiedzę na temat problematyki nikotynizmu oraz prowadzić edukację w zakresie asertywności i umiejętności odmawiania.
- Edukacją należy objąć również dorosłych, zachęcając ich do rezygnacji z nałogu i prowadzenia domów wolnych od dymu tytoniowego.
- W działania antytytoniowe powinny być szerzej włączone pielęgniarki szkolne oraz środowiskowe, rodzinne.

■ Abstract:

Opinions of the adolescents on ban of smoking in public places

Key words: opinions, ban of smoking, public places, young

Introduction

There have been attempts to introduce the ban of smoking in public places for several years.

Aim of the project was to find out the teenagers' opinion on introducing the total ban of smoking in public places.

Materials and methods

The research was conducted in January 2009 among 88 students of secondary schools in Town of Płońsk. The diagnostic survey method was used.

Results

59,0% of the questioned teenagers claim that the Total ban of smoking should be introduced in public places but only 30,6% declared their support to introduce such ban.

The places where the total ban should be introduced included clinics and hospitals (93,2%), children's playgrounds (88,6%), sport facilities (62,5%), schools and universities (22,7%), bars, pubs, discos (5 questioned people!), private cars (2 people!).

Only 22,8% of the questioned know the law rules concerning the ban on smoking in public areas. Over the half claimed that the obligations are not obeyed.

Conclusions

Total ban of smoking should be promoted more widely in Poland. We should follow the example of other European countries in this respect.

The stress should be put on introducing the ban in such places as bars or pubs and discos where the young generation spends their free time and can experience passive smoking.

The issue of nicotine and its bad influence should be promoted widely in mass media.

Another group which should be educated in that area are adults who should be encouraged to giving up smoking and introducing the free from smoke houses.

Social nurses and school nurses should be introduced and Take part in the campaign as their knowledge here is essential.

Piśmiennictwo:

1. Charzyńska-Gula M., Stanisławek A., *Odpowiedzialność i jej wymiary w problemie palenia tytoniu*, „Pielęgniarstwo XXI wieku” 2007; 1(18): 91–94.
2. Brzeziński Z., Szymborski J., Zatoński W., *Zdrowotne następstwa biernego palenia tytoniu*, w: Zatoński W., Przewoźniak K. (red.), *Palenie tytoniu w Polsce: postawy, następstwa zdrowotne i profilaktyka*, Centrum Onkologii – Instytut, Warszawa 1996, 243–258.
3. Bartkowiak Z., *Najnowsze wyniki badań nad szkodliwością biernego palenia tytoniu*, „Przegląd Przeciwytytoniowy” 1986; 1: 31–36.
4. Grzegorzółka K., *Wypalone zdrowie*, „Służba Zdrowia” 1987; 3: 5.
5. Borowiec A., Lignowska I., Makowska M., *Postawy Polaków wobec zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych*, „Problemy Higieny i Epidemiologii” 2007; 88 (supl. 3): 56–61.
6. Zatoński W., Jabłońska J., Przewoźniak K., *Stosunek Polaków do wprowadzenia całkowitego zakazu palenia we wszystkich miejscach publicznych*, Fundacja „Promocja Zdrowia”, Warszawa 2009.
7. Jabłońska J., *Miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego. Zasady polityki pracodawcy*, Fundacja „Promocja Zdrowia”, Warszawa 2009.
8. Jones S., Muller T., *Społeczny stosunek do polityki ochrony przed dymem tytoniowym w Europie*, w: *Raport. Rozwiązanie dymną zasłonę. 10 argumentów za Europą wolną od dymu tytoniowego*, wyd. polskie, Fundacja „Promocja Zdrowia”, Warszawa 2009, 99–120.

■ O autorkach:

mgr Małgorzata Zagroba – wykładowca, kierownik Zakładu Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia

Justyna Stankowska – licencjat pielęgniarstwa WOZ PWSZ w Ciechanowie

dr n. hum. Małgorzata Marcysiak – st. wykładowca, Zakład Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia WOZ PWSZ w Ciechanowie

mgr Ewa Wiśniewska – asystent WOZ PWSZ w Ciechanowie

mgr Bożena Ostrowska – prodziekan Wydziału WOZ PWSZ w Ciechanowie

prof. dr hab. med. Grażyna Skotnicka-Klonowicz – dziekan Wydziału WOZ PWSZ w Ciechanowie